

ДЕНИСЕНКО Валентин Валентинович
Київський інститут Національної гвардії
України

НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасні реалії буття українського суспільства та України як держави на теперішній час в цілому детерміновані війною, розв'язаною проти нас росією. І ми, продовжуючи боротьбу з непримиримим ворогом, для якого саме існування української нації є настільки нестерпним, що, попри всілякі економічні санкції та обмеження, втрати серед військових та військової техніки, незважаючи ні на що, ведуть проти України таку несправедливу, нічим не спровоковану війну. На жаль наші втрати є також чималими, і розмірковуючи про це, виникає питання – чому українська нація, всупереч усьому бореться за своє існування та право розмовляти рідною мовою на власній землі? Що саме спонукає наших воїнів вдень та вночі боротися за власну країну і націю? Вочевидь це не заробітна платня, бо ніякі гроші не відшкодують втраченого життя або здоров'я, та не механічне виконання військового обов'язку, бо в надважких умовах сучасного бою неможливо бездумно виконувати накази. Усі, хто боронить Україну напевне мають те, що підкорює собі усі страхи, усю невпевненість перед майбутнім, відчують на собі всю повноту відповідальності перед прийдешніми поколіннями, які мають жити у сильній, єдиній та вільній Україні. І цим фактором є патріотизм та національна ідея як така.

Сформована у відносно невеликого прошарку суспільства, природа такого патріотизму, не «завдяки» а «всупереч» на теперішній час не є цілісною виходячи з того, що патріотизм прививався там в побуті або в соціумі, в розмовах з батьками або друзями, з фільмів або книг патріотичного спрямування тощо. Відсутність єдиної системи національно – патріотичного виховання в 90-х та 20-х роках, нескінченні політичні розбрати серед правлячих еліт, корупція,

економічні проблеми призвели до зменшення патріотично налаштованої частини суспільства. Інакше кажучи, єдиної системи, яка б могла ефективно формувати громадянина своєї держави, політично відповідального та готового захищати свою країну, в тому числі зі зброєю в руках не було.

Не зважаючи на вказані вище обставини різного за походженням характеру українська нація показала здатність до швидкої самоорганізації в кризових умовах. В ході подій Революції Гідності 2013 року та з початком АТО на Сході українська нація показала себе як ефективна, здатна до опору та патріотично налаштована. Створення добровольчих батальйонів, Волонтерський рух та усі подальші події доказали право на існування України як держави, бо самі люди, які, незважаючи ні на що боронять її, часто ціною власних життів і є держава. Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну 2022 року привів до лав військ багато добровольців, які ціною героїчних зусиль зупиняли ворога, наносячи йому численних втрат. Історія боротьби України з російською навалюю назавжди увійде у світову історію, як приклад сміливості, звитяги та жаги до перемоги.

Враховуючи вказане виникає питання. Як нація, при практично відсутньому централізованому національно – патріотичному вихованню серед дітей та молоді практично з моменту відновлення української державності показала себе здатною до боротьби та опору. Феномен українського патріотизму виходить, на нашу думку, із природної необхідності і бажання волі, як такої та здатність до самоорганізації в складних ситуаціях. «Нікому не підкоримося та свого не віддамо» є основою українського вродженого патріотизму та національної ідеї, яку більшості не потрібно роз'яснювати та переконувати в її існуванні. Але, як відомо з психології, сильні емоції не бувають тривалими. Сплески патріотизму, національної свідомості та національної ідеї, які відбулися в найважчих моментах країни, в її кризових ситуаціях змінилися розчаруванням у зв'язку з відсутністю швидких перемог, наростанню економічних негараздів, політичною турбулентністю на міжнародній арені та не ясним подальшим майбутнім України. У зв'язку із вказаними проблемами патріотизм та

національна свідомість почали відступати перед розповсюдженням песимістичних настроїв серед громадян, як цивільних, так і військових.

У Концепції забезпечення національної системи стійкості, яку було затверджено указом Президента України вказано, що «національна стійкість - здатність держави й суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій» [1]. Але, в умовах тривалого протистояння, коли не має можливості швидко відновитися до так званої «бажаної рівноваги» що саме має підтримувати «національну стійкість»? В умовах, коли державі потрібні солдати на полі бою, в Україні фактично провалена мобілізація, велика кількість населення ухиляється від виконання свого громадянського обов'язку, що до захисту України. Відповідно до Конституції України, а саме ст.65, де сказано що «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України» [2]. На нашу думку, ключовим поняттям є саме обов'язок, адже «Обов'язок – це те, чого треба беззастережно дотримуватися, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства або власного сумління». Національно – патріотичне виховання відповідно спираючись на це визначення є прикладом обов'язку служіння своїй державі, прийдешнім поколінням та усвідомлення необхідності збереження надбань минулих поколінь. І саме тому національно – патріотичне виховання в системному, ідеологічно вивіреному вигляді потрібне для формування свідомого прошарку громадян, з активною суспільною позицією, низькою толерантністю до корупційних проявів на усіх рівнях, фізично та морально стійких до різних негативних чинників, таких як ворожа пропаганда, тривалі фізичні навантаження або інші виклики, які пред'являє нам саме життя.

Об'єднуючи викладене можна зробити деякі висновки:

1. Не зважаючи на здатність української нації до самоорганізації в кризових умовах, необхідність єдиної системи національно – патріотичного виховання серед дітей та молоді, а також ведення пропагандистської роботи,

спрямованої на доросле населення стає все більш актуальним, особливо в умовах військової агресії росії.

2. Відсутність на теперішній час єдиної, централізованої, ідеологічно вивіреної системи національно – патріотичного виховання призводить до зниження обороноздатності України в формі зривів мобілізації, загального зниження національної стійкості та здатності до опору нації;

3. Національно – патріотичне виховання має ідеологічно спиратися на вироблену національну ідею, яка має стати об'єднуючим фундаментом для подальшого розвитку громадянського суспільства в цілому.

4. Виникає необхідність створення єдиної державної концепції національно – патріотичного виховання та протидії ворожій агітації та пропаганди. Ця концепція має охоплювати усі верстви населення від застосування педагогічного впливу до пропаганди та створення позитивного іміджу держави та довіри до неї.

Одже, держава, для її подальшого сталого розвитку потребує системного національно – патріотичного виховання, яке буде спрямоване на широкий загал. Національна ідея у вигляді довготривалої програми розвитку має стати основою для такого виховання. Національно – патріотичне виховання має стати однією з основ національної безпеки та обороноздатності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ президента України: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» 27 вересня 2021 року № 479/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11> (дата звернення: 04.04.2025).

2. Конституція України із змінами, внесеними законами України від 07 лютого 2019 року, N 2680-VIII «Розділ II Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii> (дата звернення: 08.04.2025)